

Sultan İkinci Abdülhamid Han'a dair her şey...

SULTAN İKİNCİ ABDÜLHAMİD HAN DEVRİ

OSMANLI REDİF BİNALARI

M. Mithat ÖZGEN

HAMİDİYE
KİTAPLIĞI

İstanbul 2016

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	9
Kısaltmalar.....	11

BİRİNCİ BÖLÜM

Redif-i Asâkir-i Muhammediye Teşkilatının Kuruluşu.....	13
1836 Yılı Düzenlemesi.....	19
1843 Yılı Askeri Teşkilatlanması ve Yapılan Düzenlemeler ..	21
1846 Yılı Asker Alma Kanunu ve Redif Teşkilatının Yedek Ordu Konumuna Getirilmesi.....	22
1869 Yılı Askeri Teşkilatlanması ve Redif Teşkilatının Kaldırılması.....	24

İKİNCİ BÖLÜM

Sultan İkinci Abdülhamid Han Devri Redif Teşkilatı.....	45
Sultan İkinci Abdülhamid Han Devri Öncesi Redif Birliği Yapıları.....	47
İzmit Redif Birliği.....	63
Hendek Redif Birliği.....	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sultan İkinci Abdülhamid Han Devri İnşa Faaliyetleri.....	63
---	----

Birinci Ordu Kumandanlığı Bölgesi Redif Birliği Binaları

Çankırı Redif Birliği.....	64
Osmancık Redif Birliği.....	65
Kastamonu Redif Birliği.....	67
Sivrihisar Redif Birliği.....	69
Taşköprü Redif Birliği.....	69
Kayseri Redif Birliği.....	71
Ürgüp Redif Birliği.....	72
Sinop Redif Birliği.....	76
Haymana Redif Birliği.....	76
Boyabat Redif Birliği.....	76
Koçhisar Redif Birliği.....	78
Bartın Redif Birliği.....	80
Akhisar Redif Birliği.....	80
Akdağmadeni Redif Birliği.....	80

Araç Redif Birliği.....	80	Kırkkilise Redif Birliği.....	100
Küre Redif Birliği.....	80	Kütahya Redif Birliği.....	100
Ayancık Redif Birliği.....	81	Eğirdir Redif Birliği.....	101
İskilip Redif Birliği.....	81	Tefenni Redif Birliği.....	102
Çaycuma Redif Birliği.....	82	Eğridere Redif Birliği.....	103
Develi Redif Birliği.....	84	Aksaray Redif Birliği.....	104
Daday Redif Birliği.....	86	Bozkır Redif Birliği.....	104
Kalecik Redif Birliği.....	87	Sındırgı Redif Birliği.....	105
Ereğli Redif Birliği.....	88	Gönen Redif Birliği.....	107
Şile Redif Birliği.....	88	Paşmaklı Redif Birliği.....	108
Seydişehir Redif Birliği.....	89	Biga Redif Birliği.....	108
Sandıklı Redif Birliği.....	89	Balıkesir Redif Birliği.....	108
Bolvadin Redif Birliği.....	89	Gelibolu Redif Birliği.....	108
		Uzunköprü Redif Birliği.....	108
		Palas Redif Birliği.....	109
		Edirne Redif Birliği.....	110
		Görice Redif Birliği.....	111
		Turgutlu Redif Birliği.....	111
		Selanik Redif Birliği.....	111
		Kuşadası Redif Birliği.....	111
		Üçüncü Ordu Kumandanlığı	
		Bölgesi Redif Birliği Binaları	
Sinanpaşa Redif Birliği.....	91	Priştine Redif Birliği.....	112
Akşehir Redif Birliği.....	92	Karacasu Redif Birliği.....	112
İlgın Redif Birliği.....	93	Gilan Redif Birliği.....	114
Sille Redif Birliği.....	95	Preşova Redif Birliği.....	114
Beyşehir Redif Birliği.....	96	Avlonya Redif Birliği.....	114
Burdur Redif Birliği.....	96	Eşme Redif Birliği.....	115
Uluborlu Redif Birliği.....	97	Çivril Redif Birliği.....	116
Gediz Redif Birliği.....	97		
Bayramiç Redif Birliği.....	97		
Emet Redif Birliği.....	97		
Mihaliç Redif Birliği.....	99		
Seyitgazi Redif Birliği.....	99		
Tekirdağ Redif Birliği.....	99		
Kirmastı Redif Birliği.....	99		

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Redif Binaları İnşa Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi.....	144	Redif Birlikleri Koguş Binaları.....	149
Askeri Açından Yapılan Tespitler.....	144	Sonuç.....	151
Teknik Açından Yapılan Tespitler.....	145	Ekler.....	154
Redif Birlikleri Depo Binaları.....	146	Sultan İkinci Abdülhamid Han Devrine Ait	
Redif Birlikleri Daire Binaları.....	148	Vesikalara Göre Planlanan ve İnşa Edilen	
Redif Birlikleri Cephanelik Binaları.....	149	Redif Birliği Binaları.....	154
		Dizin.....	163

ÖNSÖZ

Osmanoğulları'nın Söğüt bölgesinde kurulan bir beylik konumundan üç kıtada hüküm süren büyük bir devlet ve medeniyet haline gelmesindeki en büyük âmillerin başında disiplinli bir ordu teşkilatı gelmektedir. Tarihi seyir içinde gönüllü askeri birlikler ile başlayan ordu teşkilatlanması, hüküm sürülen coğrafyanın büyümesi ile beraber düzenli birliklere duyulan ihtiyacı ortaya çıkarmış ve bunların iskân ve idâmeleri için bazı inşa faaliyetlerine girişilmiştir. Bu da zaman içerisinde şehirlerin kurulması ve gelişmesinde de mühim bir rol oynamıştır.

Osmanlı'nın son devrinde Yeniçeri Ocağı'nın kapatılması ve ordunun modernleştirilmesi çabaları kalelerden kışlalara geçişi sağlamıştır. Büyük merkezlerde inşa edilen kışlalardan taşralara müdahalede meydana gelen zorluklar, ülke coğrafyasının hemen her noktasında devlet otoritesinin hissettirilmesi zorunluluğu gibi sebepler yüzünden yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu bağlamda redif birlikleri devreye girmiş ve Osmanlı memleketinin dört tarafında büyük bir inşa faaliyeti başlamıştır.

Tarihi boyunca pek çok safhadan geçen askeri yapılar; teknolojik ilerlemelere uygun olarak inşa edilmişlerdir. Askeri binalar içinde yer alan redif birlikleri, günümüzde örneklerine rastlanan en büyük yapı grubudur. Bu binaların ekserisi günümüze kadar askeri maksatla kullanıldığı gibi, mimarisinin uygunluğu sebebi ile farklı gayelerle kullanılan numuneleri de

vardır. Bunun yanında buldukları merkezin bir kültür hazinesi olarak hak ettiği değeri bulamayan ve mimarisine uygun olmayan müdahalelere maruz kalanlar da az değildir.

Askeri teşkilatlanmanın en hızlı şekilde gerçekleştiği devirlerden biri de Sultan İkinci Abdülhamid Han zamanıdır. Ekonomik ve siyasi sıkıntılara rağmen bu devirde Osmanlı sınırlarının hemen her bölgesinde pek çok imar ve inşa faaliyetinin olduğu görülmektedir.

Bu minval üzere askeri düzenlemeler sahasında en büyük hareket, dönemin redif birlikleri için başlatılan inşaat seferberliğidir. Bu seferberliğin Osmanlı tarihi boyunca eşi ve benzeri görülmemiş bir inşa hareketi olduğunu iddia etmek yanlış olmaz. Redif birliği yapısı olarak inşa edilen, ancak geçmişi bilinmeyen onlarca yapı günümüzde farklı maksatlarla kullanılmakta ve bir o kadarı da ayakta kalma mücadelesi vermektedir.

Bugüne kadar Sultan İkinci Abdülhamid Han ve redif teşkilatı hakkında yapılan akademik çalışmalarda genellikle devrin siyasi hadiseleri, redif askerlerinin giyim kuşamları, teşkilatın ekonomik yönü kısmen ele alınmıştır. Devrin imar ve inşa faaliyetleri ise son yıllarda yapılan birkaç araştırma dışında hak ettiği yeri ve değeri bulamamıştır.

Askeri ve teknik bir konu üzerinde yapılacak inceleme ile çalışmanın daha fazla mana bulacağı düşünüldüğünden çalışmanın muhtevası, Osmanlı Devleti ordu teşkilatı içinde

redif teşkilatının yeri ve Sultan İkinci Abdülhamid Han devrindeki redif binaları olarak belirlenmiştir. Daha önce incelenmemiş bir sahada gerçekleştirilen bu çalışma ile günümüze ulaşan arşiv vesikalardan faydalanılarak bir envanter meydana getirilmeye çalışılmış tespit edilen binalar inşa yılı esas alınarak sıralamaya tabi tutulmuştur.

Bu çalışmada Sultan İkinci Abdülhamid'in tahta çıktığı 1876-1909 yılları arasında standart bir proje dâhilinde inşa edildiği düşünülen redif birliği yapı tiplerinin tespiti, günümüze ulaşabilenlerin bir envantere alınması ve bu konuda daha sonra yapılacak çalışmalara bir ön hazırlık yapılması düşünülmüştür.

Çalışma çerçevesinde söz konusu devre ait arşiv vesikalarına göre, inşası planlanan ve gerçekleştirilen redif binaları ele alınmıştır. İzmit, Bolvadin, Sinanpaşa, Kastamonu, Burdur, Iğın, Karacasu, Taşköprü, Uluborlu, Çivril, Sivrihisar, Seyitgazi, Çal, Ürgüp, Sinop, Haymana, Boyabat, Koçhisar, Ordu, Sındırgı, Uzunköprü, Akdağmadeni, Mecitözü, Sarayköy, Aydın, Küre, Ayancık, İskilip, Çaycuma, Develi, Daday, Kalecik ve Kepsut'ta farklı maksatlarla kullanılan veya metruk halde olan redif binalarının varlığı tespit edilmiş ve bu binalar çalışmanın saha araştırması kısmını teşkil etmiştir. Bunun yanı sıra günümüze ulaşamayan, ancak inşa edildiği devre veya daha sonraki zamanlara ait fotoğraflarına ulaşılan redif binaları da bu çalışma içerisinde değerlendirilmiştir.

Redif binaları orijinal mimarilerini her ne kadar kaybetmiş olsalar da buldukları bölgelere kültürel değer katarak, kamuya hizmet vermeye devam etmektedir. Bu binaların inşa maksatları, mimari planları ve tarihi seyir içinde geçirdikleri değişimler çalışmanın ana temasını teşkil etmiştir.

Çalışmamızda Sultan İkinci Abdülhamid Han devri öncesi ve sonrası redif birliği teşkilatı hakkında kısaca malumat verildikten sonra arşiv vesikalarında adı geçen redif birlikleri için yapılan depo, daire, cephanelik ve koğuş binalarının günümüze ulaşıp ulaşmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Büyük zorluklar içinde inşa edilen ve bugün Türkiye'nin birçok bölgesinde bilinçsiz kullanım, yanlış şehircilik uygulamaları ve tabi afetler gibi sebeplere rağmen hizmet vermeye devam eden bu kültür değerleri ile ilgili çalışmamın başından sonuna kadar desteklerini esirgemeyen hocam Prof. Dr. Kerim Çınar'a teşekkürlerimi sunarım. Araştırmalarımın usul açısından gelişimi ve ele alınışı hususunda her an destek olan ve Iğın'daki redif birliği yapısının varlığı ile bu yola çıkmama vesile olan Doç. Dr. Dicle Aydın'a, görüş ve değerlendirmeleri ile her kademede çalışmaya katkıda bulunan Doç. Dr. Mehmet Uysal'a ve Yrd. Doç. Dr. Osman Ülkü'ye sonsuz şükranlarımı sunarım.

Çalışmam sırasında destek ve yardımlarını esirgemeyen İlhan Ovalıoğlu, Cevat Ekici, İlhan Parlak ve İrfan Dağdelen ile birlikte isimlerini bu satırlara sığdıramayacağım onlarca kişiye aynı duygularla teşekkürlerimi ifade ederim.

Mensubu olmaktan her zaman şeref ve gurur duyduğum Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde vazife yapan ve çalışmamı destekleyen büyüklerime ve bu kitabın oluşum fikrinden tamamlanmasına kadar her an yanımda olan kardeşlerim Osman Doğan ve Soner Demirsoy'a müteşekkir olduğumu belirtirim. Çalışmamın başından sonuna kadar her türlü fedakârlığı esirgemeyen öncelikle değerli eşim Sibel, çocuklarım Mihriban Ece ve Oğuz ve diğer aile büyüklerim... Varlığınız gücümdür... Bu eser hepimizin eseridir...

Doktor Yüksek Mimar / M. Mithat ÖZGEN
Haziran 2016, Malatya